Mustafa SÖNMEZ
Ekonomist Yazar

Enerji ürünlerindeki fiyat artışlarının 2008 yılı enflasyonuna etkisinin, yaklaşık 0.5 puan olacağı tahmin ediliyor

Enerji ürünlerinde fiyat artışları ve sonrası

Seçim öncesinde elektriğe zam yapmamak için IMF'ye "yatırım yapmama" sözü veren AKP Hükümeti, elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi öncesinde elektriğe zam yaparak özel şirketlerin beklentilerini de karşılamış oldu.

Enerji deyince sadece **"elektrik"** anlayan AKP Hükümeti, kaç yıldır zam yapmamakla övündüğü elektriğin fiyatını da artırdı, tabii onunla kalmayıp ardından 2007'de zam yapmadığı doğalgaza zammı bindirdi ve akaryakıt zamları da eksik kalmadı. Bu son zamların genel enflasyon düzeyine ve enerji kullanan sektörlere etkisine geçmeden önce, son iki yılın enerji ürünleri fiyat artışlarını anımsamakta yarar var.

	2005/06%	2006/07 %
Elektrik ücreti	0	0
Doğalgaz	24,5	0
Tüp	13,4	17,5
Kömür	27,6	6,3
Benzin	7,8	10,9
LPG	3,6	22,5
Mazot	10,4	13,0
TÜFE	9,6	8,4

Kaynak: TÜİK verilerinden hesaplandı.

Aralık ayı itibariyle 2006'da yüzde 9.6, 2007'de de yüzde 8.4 artan tüketici fiyatlarının genel düzeyi dikkate alındığında, elektrik dışında enerji ürünlerinde iki yıldır hatırı sayılır fiyat artışları gerçekleştiği görülüyor. 2007'de zam görmese de doğalgazın sadece 2006'daki fiyat artışı yüzde 25'e yaklaştı. Evlerde kullanılan tüp fiyatları 2006'da yüzde 13.4 ve 2007'de yüzde 17.5 zam görerek TÜFE'yi geride bıraktı. Kömürde 2006'daki yüzde 28'e yaklaşan fiyat artışı, 2007'de yüzde 6'da kalsa da iki yılda hatırı sayılır ölçüde artmış görünüyor.

Son iki yılın benzin fiyat artışları, yine TÜFE'nin üstüne çıkıyor. LPG, özellikle 2007'de yüzde 22.5 oranında fiyat artışı ile önemli bir zam gördü. Keza, özellikle çiftçiyi, taşımacıyı ilgilendiren mazotta son iki yılın zamları, genel fiyat artışının hep üstünde gerçekleşti.

Elektriğin 4 yıldır zam görmemesi ise, bir tür sübvansiyon politikası idi. Elektriği ağırlıkla doğalgaz ile üreten ve izlediği düşük kur politikası ile birçok üründe olduğu gibi doğalgaz ithalatını da **"ucuza"** getiren iktidar, bu sayede elektriğe zammı geciktirirken, yine de maliyet altında kalan fiyatları artırmadı. Amaç, tüketiciyi korumaktan ziyade, ihracatçı-sanayiciye rekabet gücü sağlamaktı. Enerji Bakanı bir konuşmasında bu sübvansiyonu ya da jestin bedelini 15 milyar dolar olarak açıklıyordu.

Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet, işletme hakkı devri sözleşmelerini yeniden masaya yatırma taahhüdünü unutan AKP Hükümeti, bu santrallardan pahalı elektrik alımını sürdürdüğü gibi dengeleme ve uzlaştırma sisteminin nakdi olarak uygulanmaya başlandığı 1 Ağustos 2006 tarihinden itibaren de özel sektörün yüksek fiyatlı kamuya elektrik satışına olanak sağladı, ama üstlenilen külfeti biriktirmeye başladı. Kaçınılmaz zammı ertelediğce erteledi. IMF'nin baskılarına da, enerjide kamu yatırımı yapılarak harcamaya yol açılmayacağı taahhüdünde bulunuldu. Nitekim, IMF uzmanları tarafından hazırlanan 4 Mayıs 2007 tarihli raporda, **"IMF personeli programlanmış fiyat uyarlamalarını yerine getirmesi için baskı yapmış olmasına rağmen, yetkililer devlet girişimlerinin yatırımları da dahil olmak üzere harcamaların kısıtlanmasını telafi edici önlem olarak önermişlerdir"** ifadesi yer almaktadır. Elektrik alanındaki yatırımsızlık ise ülkeyi enerji sıkıntısıyla karşı karşıya bırakmıştır.

Elektrik zammı…

Ancak elektrikte sübvansiyon hovardalığına bir süre daha sessiz kalan IMF, hatta AB, seçimlere kadar sabredip AKP'nin yeniden iktidarının ardından, **"Artık şu zamları biriktirmeseniz iyi olur"** uyarısını yaptılar ve 2008'e girerken elektriğe zam, bayramda IMF ile sürdürülen 7. gözden geçirme çerçevesinde karara bağlandı, 1.6 milyar dolarlık kredinin serbest bırakılmasının da koşulu böylece yerine getirilmiş oldu.

Seçim öncesinde elektriğe zam yapmamak için IMF'ye **"yatırım yapmama"** sözü de veren AKP Hükümeti, elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi öncesinde elektriğe zam yaparak özel şirketlerin beklentilerini de karşılamış oldu.

Elektrikteki yüzde 18'lik zammın 2008 enflasyonuna etkisi kaçınılmaz. Nitekim, Merkez Bankası bunu şu cümlelerle doğruluyor:

"Ocak ayında, enerji grubunda yıllık enflasyon elektrik ve doğalgaz fiyat artışlarının etkisiyle belirgin oranda yükselecektir."

Elektrikte otomatik fiyatlandırmaya geçilmesiyle yapılan zamların sürekli olacağı açık ve özellikle enflasyonu baş meselesi olarak ilan eden Merkez Bankası bunu talep ediyor. Hatırlayalım ki, Türkiye'nin elektrik üretiminin yarıya yakınının doğalgaza bağımlı olduğu ve Rusya'nın son dönemde Asya'da yaptığı anlaşmalar dikkate alındığında, Nabucco Projesi gibi doğalgazdaki ülke çeşitlendirme stratejisi çıkmazda. İran'ın durumunda ABD'yle ilişkiler nedeniyle var olan belirsizlik hakim. Bu durumda, Türkiye'nin Azerbaycan dışında elinde alternatif yok. Bu ise Rusya'nın doğalgaz satışında belirleyici olması ve zamların kaçınılmazlığı demek.

Sanayiye her ne kadar konutlara göre daha düşük zam yapılmışsa da bu zammın tüm ürünlerin fiyatlarını artıracağı açık. Merkez Bankası Başkanı **Durmuş Yılmaz**, önümüzdeki dönemde elektrik ve doğalgaz fiyatlarında yapılacak artışların 2008 enflasyonuna etkisinin, yaklaşık 0.5 puan olacağının tahmin edildiğini söyledi. Yılmaz, elektrikte otomatik fiyatlandırmaya da destek verdi.

Diğer zamlar

Yeni yılda, elektrikteki zammı, beklenen doğalgaz zammı izledi. 31 Aralık'ta 4 bakanın katılımı ile yapılan toplantıdan doğalgaz ve akaryakıt zammı kararı birlikte çıktı. 1 Ocak'tan itibaren BOTAŞ doğalgaz fiyatını konutlarda yüzde 7.4, sanayide yüzde 6.5 artırdı.

Yeni düzenleme ile Ankara'da 1 metreküp doğalgaz, konutlara 66.5 Ykr'den satılıyor. Bir süredir zam gelecek beklentisi ile Ankaralılara 75 YTL'den fazla doğalgaz satışı yapılmıyordu. Dolar karşısında TL'nin aşırı değerlenmesi politikasındaki ısrara rağmen, dünya ham petrol fiyatlarına endekslenerek fiyatı belirlenen doğalgazda zam yapılması kaçınılmazdı.

Akaryakıt ürünlerindeki vergi ayarlamasından kaynaklanan zam ise bütçenin gelir dengeleri gözetilerek gerçekleştirildi. Petrol ürünlerinde yapılan fiyat ayarlamaları sonucu dağıtım şirketleri, 95 oktan kurşunsuz benzine yüzde 1.94 zam yaptı. Yeni ayarlamayla Ankara ve İzmir'de 95 oktan kurşunsuz benzinin litre fiyatı 3.09 YTL'den 3.15 YTL'ye, İstanbul'da ise 3.10 YTL'den 3.16 YTL'ye yükseldi.

Özetle, biriktirilen elektrik ve doğalgaz zammının ardından, otomatik artışlar artık bir politika olacağa benziyor. Doğalgaza dayandırılan elektrik üretimi, ithal doğalgaz fiyatlarındaki artışlarla birlikte fiyat artışı olarak hem konutlara hem sanayi ürün ve hizmetlere maliyet unsuru olarak yansıyacak.

Lisanslarını alan ancak zamları bekleyen yerli-yabancı yatırımcı şirketlerde ise bekletilen projelere **"başla"** komutunun verilmesi gündemde sayılır. Bu fiyatlarla elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi iştahı da daha kabarmış olacak. ■
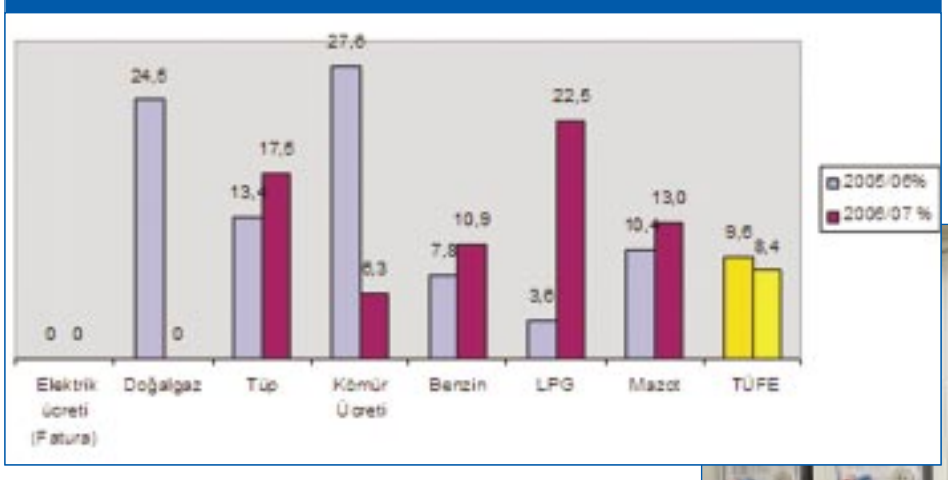
Enerji Ürünlerinde Fiyat Artışları: 2005-2007